

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

תשובון לדגם הבחינה לשאלון 70%

שים לב: התשובות המובאות הנן תשובות אפשריות לשאלות. לא מן הנמנע כי ייתכנו תשובות נוספות ובניסוחים שונים.

השאלות

חלק א - הבנה

1. המאמרים של שוורץ וונגר (טקסט 1 וטקסט 2) עוסקים בפער שבין המצוי לרצוי במערכת החינוך. ציין לגבי כל אחד מן הכותבים את המצוי ואת הרצוי.

אל פי שוורץ, המצב הרצוי הוא מצב שבו יהיה קשר בין הצהרות אל תפיסת אולפ סביבתית לבין מימושה הלכה למעשה בבתי ספר "ירוקים". המצב המצוי רק מדברים אל המספר הסביבתי ואל הצורך לפנות הרגליים, בצוד הלכה למעשה התלמידים לומדים הסביבה מלמדת הפולצת הסביבה.

אל פי ונצר, המצב הרצוי או הראוי הוא המצב שבו אנשים יהיו מוכנים לפעל את המחיר האישי בצבור סביבה טובה לחיות בה, לצומת זאת המצב המצוי הוא המצב שבו רק מצטיינים מוכנים לפעל מחיר אישי בצבור טיפול בעציות הסביבתיות.

2. א. מהו היחס בין המאמרים של שוורץ וונגר (טקסט 1 וטקסט 2)? הקף במעגל את התשובה הנכונה.

א. שני המאמרים מציגים תפיסות שונות לחלוטין

ב. שני המאמרים משלימים זה את זה.

ג. אין קשר מהותי בין שני המאמרים

ד. בין שני המאמרים מתקיים יחס של הכללה ופירוט

ב. נמק את בחירתך, הבא הוכחות מן המאמרים.

שוורץ טוען כי יש צורך דחוף בשינוי קיצוני באורחות החיים כיום, ואילו ונצר מוסיף כי אף אל פי שרבים מודעים לצורך בשינוי אורחות החיים, מצטיינים יהיו מוכנים לפעל מחיר אישי הכרוך בכך. כמו כן שני הכותבים דנים בתפקידה של מערכת החינוך בפתרון המספר הסביבתי.

3. לפניך שתי דוגמאות שהושמטו במהלך עיבודם של המאמרים של שוורץ וונגר (טקסט 1 וטקסט 2):

דוגמה 1

"בסגל הגן, שילוב של מודעות ותמריצים עשה את שלו. אצל הילדים, אחרי כמה שיחות עם ההורים, הגיעו לתכנית עבודה: כל בוקר "נהג האוטובוס" יוצא למסלול הליכה לאסוף את הילדים מתחנות ליד ביתם, וכולם צועדים יחד, בסגנון אוטובוס: שתי שורות של שני ילדים בכל צד, עם נהג מלפנים ומלווה מאחור. כך נולדו ה"הסעות" לגן ונוסדו הרגלים של הליכה בריאה, בטוחה ונכונה סביבתית."

דוגמה 2

"בעיות הרעב בעולם, לדוגמה, אינן נגרמות משום שאין לאנושות די ידע מדעי וטכנולוגי כדי לייצר מספיק מזון. למעשה, ייצור המזון בעולם יכול להשביע את כל הרעבים בעולם, אך הפרדוקס האכזרי הוא שבמדינות אחדות "עודפי מזון" מושמדים ואילו במדינות אחרות יש רעב."

א. ציין לגבי כל אחת מן הדוגמאות מאיזה מאמר היא הושמטה. נמק את תשובתך.

ב. לגבי כל אחת מן הדוגמאות, ציין היכן היית מוסיף את הדוגמה (לאחר איזו שורה ומילה). נמק את בחירתך.

*דוגמה 1 הושמטה מתוך מאמרו של שוורץ "לחנך את דור המבוא".
דוגמה זאת יכולה להופיע בהמשך לפסקה ה. בפסקה זאת מביא שוורץ
דוגמה לקשר בין לימודים לחינוך סביבתי, לבין מימוש באמצעות.
בהמשך לדוגמה המובאת על הבניין באופרלין צויה לבוא הדוגמה
הנוספת על ה"הסעות" לצדן.*

*דוגמה 2 צויה להופיע במאמרו של ונצ'ר בשורה 20. זוהי דוגמה
מובהקת לכך שהבעיות הסביבתיות אינן בעיות מדעיות טהורות, אלא
בעיות המשלבות סוגיות מדעיות וחברתיות.*

4. במאמרים של שוורץ וונגר (טקסט 1 וטקסט 2) מוצגים היחסים בין האדם לעולם הסובב אותו.

האם יש הסכמה בין שני הכותבים על תפקידו של האדם בעולם? נמק את תשובתך, והבא הוכחות מן הטקסטים.

ניכרת הסכמה בין שני הכותבים בנוגע ליחס שבין האדם לצולפת, ומכאן גם בנוגע לתפקידו של האדם בצולפת. שורץ רואה באדם חלק מן הצולפת. הוא טוען שהאדם תלוי בצולפת, וזאת טיפוסית להתחשבה רק בייחודו של האדם ולהתעלם ממגבלותיו כחלק מהצולפת. גם ונצר, המחליק באותה עישה, מצטט את ג'ון דאן באמרו "שום אדם איננו אף אדם הוא פיסה מן היבשת" ומוסיף כי יבשת זאת היא הצולפת והאנושות.

5. בסוף המאמר של ונגר המחבר כותב: "האתגר של החינוך הסביבתי הוא לחנך בני אדם להבין את המצב המצוי, להעז לדמיין מצב רצוי טוב יותר ולפעול למימושו." (שורות 69-68)

האם לדעתך אפשר לממש את האתגר הזה? בסס את דבריך על כל אחד מן המאמרים.

אני סבור שהאתגר של החינוך הסביבתי הוא אתגר עצום. זאת בייחוד לאור שנים על גבי שנים, שבהן התנהלות האדם בצולפת הביאה אותו למשבר הסביבתי שכל ספו האנושות נמצאת. יחד עם זאת זהו אתגר בר מיוחד. על החינוך הסביבתי, הניתן מאז צעיר, לטפח את רגישות התלמידים לנושא כמו גם לחוסר הצדק והצולף תוך מציאת דרכים לתקנתם. כך ידעו תלמידים חושבים ומוסריים (ונצר, 2009). במקביל יש לפצול להקמתן של תנועות שיפעלו לייחוק בית הספר על ידי מצוט צריכת האנרגיה והמים, הפחתת פסולת ואחזור נייר (שורץ, 2002). רק כך תהיה הלימה בין ההצעה למעשה, בין החינוך שבצולפתה לנעשה בפועל, ויהיה סיכוי לממש את האתגר.

6. בטקסט מספר 3 מופיעים מדדים סביבתיים אחדים שאותם מעוניינים לשפר וליישם בתרבות הבית-ספרית כדי לקבל הסמכה לבית ספר ירוק.

בחר שני תחומים, והסבר לגבי כל אחד מהם על אילו עקרונות מן המאמרים הם נשענים.

1. לימודים ציוניים בנושאי איכות הסביבה / מצורפות חברתית.

תחומים אלה נשענים על העיקרון כי מערכת החינוך צריכה לצסוק בהקניית ערכים ולצסוק ביחסנו לכל אלה החולקים עמנו את החיים על פני כדור הארץ: בני אדם אחרים, בעלי חיים וצמחים.

2. עימות מועל במשאבים / הקמת מועצה ירוקה.

כצילום בתחומים אלה תבטל את הסתירה בין מה שהחינוך מצהיר
צ'יו (סביבה ירוקה, חינוך סביבתי) לבין הנצשה בפועל: קאפוסים
מלהמים אשר פועלים בסביבה.

7. במסגרת יום למידה העוסק ב"חינוך לקיימות" נתבקשת להכין סקירה תאורטית על המשבר הסביבתי בעולם ועל תפקידה של מערכת החינוך בהתמודדות עם משבר זה.

בכתיבתך הישען על שלושת הטקסטים. הקפד על דרכי מסירה מקובלות ועל אזכור מקורות המידע בגוף הסיכום ובסופו (ביבליוגרפיה). כתוב בהיקף של כ-300 מילים.

מצרכת החינוך צומדת בפני אתגר חינוכי חשוב הנובע מהבעיות הסביבתיות שיוצרת החברה האנושית. במאמריהם מצביעים שורץ (2002) ואילון (2009) על מספר סביבתי חמור המסכן את ציוד האנושות ומצמיד לפתחה אתגרים קיומיים. שורץ טוען כי המיוחד במאה השנים האחרונות האדם מתנהל בצולט בלא כל התחשבות בטבע, וכי יש צורך דחוף שינוי קיומי באורחות החיים כיום. לדברי אילון, אף על פי שרבים מודעים לבעיות הסביבתיות הנצמדות מהתנהלות זאת, רק מצטיינים יהיו מוכנים לשלם מחיר אישי בעבור הטיפול בהן.

שני הכותבים דנים בתפקידה של מצרכת החינוך בפתרון המספר הסביבתי. שורץ (2002) מצביע על הפער הגדול הקיים בין ההצהרות הנשמעות במצרכת החינוך על הצורך בשינוי הרגלים לבין הנעשה בפועל: הלימודים מתקיימים בבתי ספר ובקמפוסים מזהמים והרסניים לסביבה. במציאות כזאת הוא מספק את מצרכת החינוך תדע להתמודד עם המספר הסביבתי. לדבריו, התלמידים חשים בפער הזה, ולכן חשוב ליצור קשר בין תוכן הלימודים ובין מימושו במציאות.

אילון (2009) דן בשאלה "מהו חינוך סביבתי ראוי?". הוא סבור שחינוך זה חייב להיות ביסוד החינוך במאה ה-21, ולציו להתבסס על השקפת צולט צרכית-חברתית הרואה חשיבות בחינוך מוסרי לאחריה, להתחשבות בזולת ולרגישות אנושית, למצורבות חברתית ולחינוך אינטלקטואלי. בעוד אילון טוען שהאתגר של החינוך הסביבתי הוא לחנך בני אדם להבין את המצב המצוי, להעניף דמיון מצב רצוי ולפעול למימוש, שורץ (2009) קורא להקמתן של תנועות שיפעלו ליירוק בית הספר על ידי צמצום צריכת האנרגיה והמים, הכחתת פסולת ומחזור נייר.

ניכר כי גם המשרד לאיכות הסביבה התנאים ליישום הפתרונות הללו והחל להצניק הסמכה לבתי ספר, שמתקיימת בהם חינוך סביבתי של ממש, כגון למידה על הסביבה, יישום אורח חיים ירוק ופצילות תלמידים המביאה לשינוי בתודעה ביחס לסביבה (המשרד לאיכות הסביבה, 2015). המשרד רואה חשיבות רבה בשיתוף הפעולה בין כלל הגורמים באוסד: הנהלה, הורים ותלמידים לקידום הנושא, ובמסמך "בית הספר ירוק – הלכה למעשה" (2015) הוא קובע כי ההסמכה תינתן לבתי ספר אשר יצהירו על מחויבותם לנושא הסביבתי, יקיימו לימודים ציוניים בו, יפעלו למצן מצורבות הקהילה, יצידו על שימוש מושכל וירוק במשאבים ויקימו מוצצה ירוקה.

ביבליוגרפיה

- ונדר, א' (2009). מהו חינוך סביבתי ראוי? הד החינוך, פ"ט.
המשרד לאיכות הסביבה (2015). בית ספר ירוק – הלכה למעשה. ירושלים: ישראל.
שורץ, א' (2002). לחנך את דור המבול. פנים, 21.